

Regeringen

Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2022-2033, remiss, dnr I2021/02884

Östhammars kommun har mottagit regeringens remiss gällande rubricerade ärende och avger följande yttrande:

Kommunstyrelsen i Östhammars kommun skickade redan 2017-10-31 ett särskilt yttrande gällande föregående planperiod för nationella planen 2019-2028. Yttrande lyfte den unika frågan om slutförvar av radioaktivt avfall som planerades i Östhammars kommun.

Den skrivelsen lyfte tre projekt som kommunen ansåg var angelägna för att kunna möta upp infrastrukturbehov till slutförvarsfrågan:

- Färdigställandet av länsväg 288
- Genomförandet av farledsfördjupningen till Hargshamn
- Åtgärder längs med Riksväg 76 för att säkerställa godsstråket mellan Hallstavik och Gävle.

Sedan denna särskilda fråga skrevs in till regeringen har mycket klarlagts av de osäkerheter som fanns då och som nu tydliggör vikten av ett ökat statligt engagemang och ansvarstagande för den nationella infrastrukturen i vår kommun:

- Farledsfördjupningen till Hargshamns hamn färdigställdes 2020 och hamnens betydelse som införselhamn till och från mellansverige har stärkts för högre tonnage och är därmed en större möjliggörare för omläggning från väg- till sjötrafik.
- Huvudförhandling gällande tillåtlighetsprövning enligt miljöbalken för en utbyggnad av ett slutförvar för låg- och medelaktivt radioaktivt avfall har genomförts av mark- och miljödomstolen 2020, frågan om tillstånd enligt kärntekniklagen har även prövats av Strålsäkerhetsmyndigheten och regeringen fattade ett positivt tillåtlighetsbeslut den 20 december 2021.
- Huvudförhandling gällande tillåtlighetsprövning enligt miljöbalken av slutförvar av använt kärnbränsle har genomförts av mark- och miljödomstolen 2018, frågan om tillstånd enligt kärntekniklagen har även prövats av Strålsäkerhetsmyndigheten. Regeringen har uttalat att man anser sig beredd att fatta beslut i tillåtligheten 27 januari 2022.

Parallellt med beslut i slutförvarsfrågorna planerar Vattenfall och SAS en pilotanläggning för demonstration och produktion av flygbränsle med ökad andel förnybar bränsle i anslutning till Forsmark. Ett viktigt projekt för att stötta Sveriges klimatmål och som behöver bra infrastruktur för att locka kompetent personal. <https://group.vattenfall.com/se/var-verksamhet/vagen-mot-ett-fossilfritt-liv/minska-industrins-koldioxidutslapp/elektrobransle-for-flyget>

Nationella planens industriella satsning och ökade fokus på näringslivets förutsättningar, dels genom en industripott för järnväg och dels en särskild satsning på Västerbottens och Norrbottens industriella utveckling, är viktiga och kommer förutom innovation innebära ökade transportbehov av gods och människor.

Östhammars kommun konstaterar dels

- att det finns en vilja hos Trafikverket att bidra till att industrietableringar kommer till stånd även utanför storstadsregionerna,
- att man vill bidra till att underlätta kompetensförsörjning,
- att Trafikverket stöttar gröna innovationer samt
- att man med utgångspunkt i dessa kriterier kan tänka sig att tillföra och finansiera ett helt nytt projekt i nationella planen med ny förbifart E4 vid Skellefteå.

I Östhammars kommun finns idag Forsmarks kärnkraftverk med tre reaktorer i drift. En högteknologisk verksamhet som har ett mycket stort behov av kvalificerad specialistkompetens i verksamheten, men som också har årliga revisioner med flera hundra underleverantörer och hantverkare på området under flera månader. Forsmark är utsett som riksintresse för energiproduktion och det är rimligt att anta att användningen för energiproduktion i någon form kommer att finnas här lång tid framöver likväl som behovet av arbetskraft.

Östhammars kommun står inför en mycket stor samhällsutmaning, nämligen att ta ansvar för och härbärgera slutförvar för radioaktivt avfall, en nationell angelägenhet som har tagit mer än 30 år att planera för kraftbolagen, myndigheter och regering. Kommunerna Östhammar och Oskarshamn har bidragit med kompetens om lokalsamhällets frågor och synpunkter och samhällets medverkan i dessa oerhört komplexa frågor. Det som är helt avgörande för en säker hantering av radioaktivt avfall är, förutom långsiktig säkerhet och miljöhänsyn, också människorna som ska hantera avfallet. Det behöver finnas kompetens och service i närområdet under lång tid, mer än 70 års säkrad drift för att genomföra dessa industriprojekt för Sverige. Även att bygga själva förvaret kommer att under en 10-års-period kräva betydande mängder av arbetskraft inom bygg- och anläggning.

Näringslivspotten

Den absolut viktigaste ingrediensen för kompetensförsörjning är att så snabbt som möjligt kunna färdas mellan arbetsplatsen och hemmet och där länsväg 288 är Östhammars kommuns viktigaste transportled när det gäller pendling. *Östhammars kommun har således en av Sveriges största miljö- och industriprojekt på ingående men ingen järnväg som kan berikas med näringslivspotten för att*

stötta detta. Det är därför angeläget att näringslivspotten breddas att omfatta även vägsatsningar.

Länsväg 288

Länsväg 288 har planerats i sin helhet sedan 2002 mellan Uppsala och Börstil, den har delats upp i etapper men är idag, 2022, inte genomförd i sin helhet som en mötesfri 100 km/h väg. Kostnadsfördyringarna för delsträckan ligger i paritet med helt nya vägprojekt, 50 % eller mer. Något som länet men framför allt kommunen själv förväntas ta en mycket stor del av. Länsväg 288 bidrar till ökade möjligheter för pendling men också till ökad tillgänglighet till besöksmålet Upplandskusten och hela skärgården som ligger i Östhammars kommun. Östhammars kommun ökar flerfalt under sommarhalvåret och turismen är utöver energi- och tillverkningsindustrin ett av de viktigaste segmenten i näringslivet i kommunen.

Den nationella planens prioritering, inte länsplanen

Östhammars kommun har mycket tydligt beskrivit i sin motivtext till sitt tillåtighetsbeslut för slutförvaren att samhällets uppbyggnad är en utmaning vid dessa etableringar och anser att *det är ett statligt ansvar att tillse att transportinfrastrukturen möter upp mot detta nationella ansvarstagande.* Det ska inte länets övriga kommuner behöva göra i en länstransportplan, då denna etablering, av naturliga skäl, ligger i utkanten av länet och inte berörs av transittrafik till nytta och gagn för övriga kommuner. Däremot har staten, näringslivet och alla medborgare i landet nytta av en kommun som tar ansvar för en etablering av slutförvar för Sveriges radioaktiva avfall. Vi är en del av utvecklingskraften i hela landet.

Det är Östhammars kommuns ståndpunkt att Trafikverket ska stå kostnaden i sin helhet för den sista sträckan av länsväg 288, en kostnad på ca 550 miljoner kronor. Att jämföra med förbifart Skellefteå som beräknats till 1429 miljoner kronor. Det kan göras som ett åtagande i nationell plan alternativt som ett objektspecifikt tillskott till länstransportplanen för Uppsala län.

Pilotkommun för elektrifiering

Med etableringen av slutförvaren för radioaktivt avfall kommer också betydelsen av farledfördjupningen i Hargshamnns hamn bli tydlig. Den kommer att fungera som införselhamn för mycket av de in- och uttransporter av material som behövs för att genomföra deponeringen av kapslar nere i berget i Forsmark. Därifrån kommer godset att gå via väg 76 mellan Hargshamn och Forsmark. Längs väg 76 går också mycket godstransporter mellan Stockholms län och Gävleborgs län, framför allt timmer, men 76:an kommer också bli aktuell för transport av det alternativa flygbränslet från pilotanläggningen. Östhammar kommun ställer sig inte främmande att ställa upp som pilot-el-anläggning på riksväg 76, på motsvarande sätt som Halmstadssträckan, då det finns såväl elproduktion i anslutning till vägen och ett 70-årsperspektiv på trafikeringen med gods.

Hargshamnnsbanan

Farledfördjupningen möjliggör också ökade omlastningar och transporter på järnväg. I anslutning till Hargshamnns hamn finns en järnväg för godstrafik som

ansluter till stambanan i Örbyhus. Järnvägen har betydelse för den järnmalmsfyndighet som finns i Dannemora och som det nu finns intressenter för att utveckla till gruvdrift igen. Hargshamnns hamn har under århundraden fungerat, och kan även fortsättningsvis fungera, som utförselhamn för denna malm. Det är angeläget att Hargshamnnsbanan betraktas som en viktig bana för näringslivet, men även en viktig bana ur ett civilförsvarsperspektiv och får den rustning som banan kräver för att fungera och utvecklas.

Övriga synpunkter på planens innehåll:

Det är oroväckande att så mycket av resurserna för infrastrukturen redan är in-tecknade för den kommande planperioden. Den effekt vi ser av långa processer och kostnadsfördyringar i våra egna projekt leder till att projekten riskerar att rinna ut i sanden. Östhammars kommun anser ur det perspektivet att det är lämp-ligare att låta byggnationen av stambanorna ligga utanför den nationella planen och ha egen budget gällande investering. När de väl är byggda är det självklart att de ska in i nationella planen för det framtida underhållet.

Länsplanerna måste också kunna få möjlighet att föra över medel till nästkom-mande perioder om inte en upparbetning skett under planperioden. Med en åter-betalningsrisk eller reducering av tilldelade medel ökar risken för planerade pro-jekt att inte kunna genomföras i enlighet med den samplanering av samhällen som infrastrukturutveckling bygger på, där den sista sträckan på länsväg 288 är ett praktexempel.

Att göra särskilda satsningar på exempelvis trafiksäkerhet och cykelpotter är mycket bra, men det är angeläget att de går att samplanera med andra åtgärder och inte tas i ett särskilt sammanhang.

Östhammars kommun vill också trycka särskilt på den oroväckande utveck-lingen i nationella planen gällande fyra spår Uppsala – Stockholm. Fyra spår på Ostkustbanan söder om Uppsala behöver tidigareläggas för att Ostkuststråket ska klara ett ökande kapacitetsbehov. Stråket är viktigt för hela Sverige och Östham-mars kommun och behöver en tydligare och snabbare utbyggnad än föreliggande förslag. Det är angeläget att framhålla att även en kommun som Östhammar har ett stort beroende av väl fungerande transporter till och från storstadsregionen och till Arlanda. Stockholm/Uppsala/Arlanda är en internationell arena med mässor, konferenser och utbildningar som utvecklar människor och näringsliv.

I en framtid ser Östhammars kommun att det är nödvändigt att titta mer på sjö-vägarnas kapacitet och möjlighet för persontransporter, tex som ett forsknings- och utvecklingsområde inför nationell plan 2026-2037.

Därtill tycker även Östhammars kommun att bygdevägar är en intressant lösning som gärna kan appliceras även i andra delar än i område mellersta Sverige.